

ӘОЖ 338 (574)

Байгапанова Айгуль Болатовна

докторант, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей қ.

Адилбаева Айгуль Сериккановна

тарих ғылымдарының докторы, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей қ.

e-mail: aigul_bol@mail.ru

1950-1990 ЖЫЛДАРДАҒЫ СЕМЕЙДЕГІ ӨНЕРКӘСІПТЕРДІҢ ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

1950-1990 жылдар аралығы Семейдің соғыстан кейінгі әлсіреген ауыл шаруашылығын қалпына келтіру мен табиғи ресурстарды одан әрі меңгеру кезеңі қарастырылған. Өнеркәсіптердің дамуы ерекшелігі, Соғыстан кейінгі Семейдің өндірістік даму көрсеткіші үкіметтің аймағындағы негізгі өнеркәсіптеріне сипаттамасы берілген.

Түйін сөздер: Экономика, өнеркәсіп, индустрия, фабрика.

Период с 1950 по 1990 гг. отмечен как восстановление сельского хозяйства сел Семья, ослабленных в после военное время и дальнейшее освоение природных ресурсов. Описаны особенности развития промышленности Семипалатинской области.

Ключевые слова: Экономика, промышленность, индустрия, фабрика.

The period from 1950 to 1990. marked as the restoration of agriculture in the villages of Semey, weakened in after wartime and the further development of natural resources. The features of the development of industry in the Semipalatinsk region are described.

Keywords: Economy, industry, industry, factory.

1950-1990 жылдар аралығы Семейдің соғыстан кейінгі әлсіреген ауыл шаруашылығын қалпына келтіру мен табиғи ресурстарды одан әрі меңгеру кезеңі болды. Кеңес одағының экономикалық саясатының басты мақсаты Семей облысының табиғи минералды ресурстарын пайдаланып, барынша кеңейту, сондай-ақ жеңіл өнеркәсіпті дамыту болды. Бұрынғы КСРО мемлекеттерінің ішінде шикізат өндіруге қолайлы экономикалық маңызы бар аймақ болып саналды. Соғыстан кейінгі Семейдің өндірістік даму көрсеткіші үкіметтің аймағындағы негізгі жеңіл өнеркәсіпті дамыту көздері туралы жоспары бойынша анықталды. Семей әрқашан Республиканың

басқа аймақтарын ауыл шаруашылығы өнімдерімен қамтамасыз етіп отырған егін және мал шаруашылығы дамыған облыстардың бірі болды. Сонымен қатар, аймақ балық пен жеміс-жидек өнімдеріне де бай болды. Облыста аграрлық секторды дамытуға барлық жағдай болды. Алайда бұл процесс өте баяу түрде жүзеге асырылды. Семейдің ауыл шаруашылығын дамытудың бесінші бесжылдық жоспарында облыстың жалпы өнімдік көрсеткішін 348935 мың рубльге жеткізу мақсат етілді [1, с.3].

Соғыстан кейінгі жылдарда Семей облысындағы көптеген ірі өндірістік кәсіпорындар жұмыс істей бастады. Сол тұста,

сырттан төніп тұрған қауіпті асыра бағалаған Сталин, басымдылық мақсатында қорғаныс кешендерін және ауыр индустрияны «А» тобы барынша дамытуды алға қойды. Соның ішінде Семей кабель зауытын іске қосу жұмыстары қолға алынды. Сондай-ақ азық-түлік өнімдерін өңдеуге қажетті машиналар дайындап шығаратын зауыт салынды. 1951-1955 жылдар аралығындағы Семей облысындағы кәсіпорындардың негізгі тізіміне көз жүгіртсек, олар былғары тері комбинаты, нанзаводы, силикат кірпіш заводы, су құбыры, Семей канализациясы, Ертіс өзенінен өтетін көпір, Семей- Бородулиха-Шемонаиха жол бағытынан тұрды. Семейдегі құрылыс материалдарын шығаратын «Силикат» зауыты 1958 жылы іске қосылды. Шығаратын өнімдері силикат кірпіш, қаптамалы түсті кірпіш, сәндік бетон плитка, құрылыстық әк, бөлшектеніп өлшенген әк, құрылыстық құм. 1959 жылы әк күйдіретін 4 уақытша пеш салынды. 1965 жылы тәулігіне қуаты 50 тоннадан әк өндіретін механикаландырылған 2 шахталық әк күйдіргіш пайдалануға берілді. 1970 жылғы жоспарлау бөлімінің бастығы Н.И.Шипунованың есебінде 9 айдың жоспарындағы 46 млн. 800 мың дана кірпіш, 29,500 тонна әк, 157 мың текше метр құм өндірілуі тиісті болса, 48 млн. 626 мың дана кірпіш, 32,430 тонна әк, 159,731 текше метр құм өндіріп, жоспарды анағұрлым асыра орындады[2,с.76]. 1972 жылы жүргізілген реконструкция нәтижесінде зауыттың жылдық қуаты 160 млн. дана кірпіш, әк өндіру 65 мың тоннаға жетті. 1993 жылы наурыз айынан «Силикат» АҚ акционерлік қоғамы өнімдерінің ең негізгі тұтынушысы Астана қаласы болып отыр. Өнеркәсіптік, азаматтық тұрғын үй-жайлар болмаса, әлеуметтік-мәдени объектілерді тұрғызу барысында «Силикат» заводының силикат кірпіштері, плиткалар және кәдімгі аппақ әктің жұмсалмайтын жері жоқ шығар[3,с.2]. «Силикат» зауыты жылына 74 мың тонна әктас, силикат бетон тақтасын, едендік алты қырлы бетон тақтасын, құрғақ сылақ қоспасын шығарады. «Силикат» ААҚ-ы бұдан басқа да құрылысқа керекті құм түрлерін, ерітінді дайындайтын өнімдер, сондай-ақ халық тұтынатын шаруашылыққа қажетті қара түсті металл бұйымдарын және силикат бетоннан жасалған тротуар плиткаларын шығарады. Аталмыш өнімдерді Қазақстанның барлық облыстары мен Семей өңірімен шекаралас Ресей Федерациясының аудандары тұтынады, әрі жоғары сұранымға ие болып отыр. Мысалы,

2001 жылы тауар өндіруден 300 млн. теңгеден астам жылдық өнім көлемі шыққан. Ал, қызыл, ақ және түрлі формадағы силикат кірпіштер өндіруді 50 млн. данаға жеткізіп, жоғары жетістіктерге ие болған екен. Сондай-ақ барлығы 36 мың тонна әк шығарылған. Оның ішінде құрлысқа арналғаны 10 мың тонна[4,с.3]. «Силикат» ААҚ-ы құм өндіруде де отандық өндірістің алдында тұр. «Силикат» зауытының ең басты өнімі – кірпіш. Суықбұлақ жерінен әк тастары әкелініп, зауыттың жекеменшік механикаландырылған пештеріне өңделуден өтеді. Кеңестер Отағының шалғайынан көптеген тапсырыстар түсе бастады. Соңғы он жылдың әр жылында 100 млн. дана кірпіш шығарылып келеді. Зауытта 400 адам жұмыс істейді. Бүгінде ЖШС кәсіпорында 500-ден астам адам еңбек етеді. Кәсіпорын республикалық және халықаралық көрмелерге тұрақты қатысып келеді. Бірнеше мәрте сапалы өнімі үшін халықаралық жүлдеге ие болды.

Семей Асбест-цемент бұйымдары заводы 1961 жылы іске қосылған. Жобалық қуаты 198 млн. шаршы тақта нақты өндірістік қуаты 225 млн. шаршы тақтаға жетеді. 1996 жылдың аяғында ЖШС. Шифер цехында 6 түрлі ирек және жазық шифер тақтасын шығаратын желі жұмыс істейді.

1960 жылдары Ертіс өзенінің сол жағалауында ет комбинаты маңайында республикадағы жоғары сапалы құрылғылармен жабдықталған ең алғашқы кабель заводы құрылды. «Қазақкабель» кабель заводы кабель бұйымдарын шығаруды 1969 жылмен салыстырғанда 1970 жылы 40 пайыз мөлшерінде арттырады. 1970 жылдан бастап, шикізат есебінде Ташкент қаласынан алынып келген алюмин сымның орыннына Иркутск қаласынан алатын сымға көшу «Қазақкабель» кабель заводы үшін пайдалы екендігі дәлелденді. Бағасы жағынанда тиімді. Осы шараны жүзеге асырғаннан бастап, 230 мың сом таза пайда алынды. 1970 жылдары жылдық жоспар белгіленген кезден әлдеқайда бұрын орындалды. Тапқан пайдасының мөлшері бмың 600 сомға жетті. 1962 жылы 150 км. жоғары вольтты электржелісі жүргізіліп, қалаға Бұхтарма су электрстанциясынан арзан электр тогі келіп жатты. Семей қаласы үшін бұл зор оқиға болды. Екі жылдан соң, сүт комбинаты тұрғызылып, арматура зауытының құрылысы басталды. 1964 жылы семейліктер үшін Ертіс өзенінің үстіне салынған көпір қалалықтардың

мақтанышына айналды[5,с.81]. Семейдегі өзен порты республиканың шығысының экономикасын дамытуға үлкен үлес қосты. Ертіс өзені бойымен әртүрлі ауыр жүктер кен, темір кені, құрылыс материалдары, астық т.б. тасымалданды

Семейдің алтын өнеркәсібі үшін Семей қаласының және ірі елді мекендердің алтынды аудандарда орналасуының ерекшелігіне қарай алтынды аудандарды игеру мақсатында Семейдің халық шарушылығы кеңесінің «Алтай золотого» тресті құрылады. Бұған 1908 жылдан бергі белгілі ең ірі алтынды аудандар – Ақжал, Бөке, Алаайғыр руниктері кіреді. 1880 жылдары Шашыранқы алтын кені табылғандықтан, 1934 жылы Ақжал, 1949 жылы Бөке кентінің негізі қаланды. Кейінен Ақжалда 0,9 мың адам, Бөке тұрғындарының саны 2100 жетті. Алтын өндірудің сипаты мен деңгейі алтынды жерлердің табиғи-географиялық, экономикалық жағдайларына тікелей тәуелді болды. Семейдің шашыранқы алтын кен орындарының және кеніштердің, алтын желілердің жер бетіне жақын орналасуы, өзен суларының жеткілікті болуы, орталықтармен алтынды аудандарды байланыстыратын жақсы қалыптасқан жол жүйелері, алтын сынамасының жоғары болуы, жергілікті капиталдың қалыптасуы, жұмыс күшінің жеткілікті болуы сияқты факторлар алтын өнеркәсібін дамытуға негіз берді. 1950-55 жылдары жоспар бойынша алтын өндіруді- 97%, 1960-65 жылдары жоспар бойынша алтын өндіруді- 101%, 1970-75 жылдары жоспар бойынша алтын өндіруді- 105%, 1980-85 жылдары жоспар бойынша алтын өндіруді- 107%, 1985-90 жылдары жоспар бойынша алтын өндіруді- 107% орындаған. Жоспарды артығымен орындағандықтан Семейдің халық шарушылығы кеңесінің «Алтай золотого» тресті жұмысшыларының айлық еңбек ақысыда жоғары болды. 1960-80 жылдардағы еңбек ақы орта есеппен «Бого» рудигінде –жоспар бойынша -1230 сом, негізінде алғаны-1152 сом, «Октябрьский» –жоспар бойынша -1300 сом, негізінде алғаны - 1138сом, «Архарлы» –жоспар бойынша -1247 сом, негізінде алғаны-1307 сом болған. 1960 жылдары Семейдің «Алтай золотого» тресті жұмысшылары жұмысты жақсы орындағандықтан тоқсан сайын сыйақы беріліп отырған. Жұмыстың талаптары бұзылған кезде (қауіпсіздікті сақтамаған, химиялық лабораториялардың бақылаулар күшейтілмегендіктен) сыйақыны азайтып, немесе сыйақыдан алып тастап

отырған[6,с.156]. Мысалы «Бого» рудигінде П.К. Бойконы химиялық лабораторияда бақылау дұрыс болмағандықтан 10%-ға, аға экономист Ф.Л.Панкратовқа өзінің жұмысына немқұрайлықпен қарағаны үшін 50% сыйақыны азайтуға бұйрық берілген. Семейдің халық шарушылығы кеңесінің «Алтай золотого» трестінің жағдайы үнемі назарда болған. Тіпті «Шмель» газетіне жіберілген азамат Беспалованың хатын қайта талдап, Ақжал аумағына қарасты жердің шөбінен экономист Н.А.Виноградов қызмет бабын асыра пайдаланған 3 шөмелеге ақша төлеп, 1 машина түсірсе, Бахтыбаев 6 шөмелеге ақша төлеп, 2 машина түсіріп, 1 машинаны 80 сомға сатып жіберген. Аталғандарға шөптің ақшасымен айыппұл төлетіп, Ақжал аймағының басшысы А.И.Соколовқа сөгіс берген[7,с.31].Тресттің кәсіпорындарындағы қауіпсіздікті сақтамаған, химиялық лабораториялардың бақылаулар күшейтілмегендіктен, мемлекет мүлкіне немқұрайлықпен қарау болғанын көреміз.

1955 жылға қарай республика көлемі бойынша жылға қарай республика көлемі бойынша 3000-ға пошта және телеграф маршруттары болды. Телеграф маршруттарының жалпы ұзындығы 107 мың км дейін жетті[9,с.43]. 1965 жылы Қостанай мен Ақмоланы байланыстыратын, сондай-ақ желісі Павлодар мен Семей қаласына жалғасып жатқан жаңа байланыс желілері салынды.

1950 жылдарда Семейдегі жеңіл өнеркәсіпті дамытуға үлкен көлемде қаржы бөлу қарастырылды. Осылайша, «Большевички Украины» мен Володораский атындағы тігін фабрикаларының жұмысын қарқынды дамыту мен кеңейту көзделді. Шұлық фабрикасында жылына шығарылатын шұлық санын 0,5 млн арттыру, мата комбинатында жылына 650 мың метрге дейін мата шығару да жоспарға енгізілді. Сондай-ақ Жаңа тері заводтарын салу, 1950 жылға қарай 1300 мың аяқ-киім жұптарын шығарылады деп күтілген Семей аяқ-киім фабрикасын кеңейту жоспарланды[9,с.4].

Жоспардың толық орындалғаны жайлы берілген есепке қарамастан, шындығында 1950 жылы Семей қаласының одақтық өндіріс кәсіпорындары жоспарды бар болғаны 91,9 %-ға орындаған болатын, республикалық өндіріс кәсіпорындары – 84,9 %-ға болса, жергілікті өндіріс кәсіпорындары – 88,9 %-ға орындады. Жоспардың толығымен жүзеге асырылмаған себебі, 1946 жылы 9372,1 мың өнімі жетпей қалған, жоспарды 82,2 %-ға ғана орындаған ет

комбинатының салдарынан болды. 14 республикалық кәсіпорындардың тек бесеуі ғана, ал жергілікті кәсіпорындардың біреуі ғана жоспарды толықтай орындады[10,с.156]. Жоспардың орындалмау себебі шикізатпен дұрыс қамтамасыз етілмегеннен, электроэнергияны жеткізуде туындаған кедергілерден және де ескірген жабдықтардың салдарынан деп түсіндірілді. Тіпті сол кездерде жасалынған есептерден, жоспардың орындалмау себебі жұмыс күшінің дұрыс ұйымдастырылмауы, жұмысшылардың еңбек етуге жағдайдың жасалмағандығы, кәсіпорындардағы техникалық жабдықтарды ескіруі деп көрсетілген.

Семей қаласы өнеркәсібінің конъюнктуралық тұрғыда дамуы 1950 жылы «қалалық өнеркәсіп жылдық жоспарды толығымен орындай алмады және қанағаттанарлықтай жұмыс көрсете алмады» деп мәлімделді. 30 кәсіпорынның ішінде жылдық жоспарды тек 13-і ғана орындады[11,с.19].

Бесінші бесжылдық жоспарда Семей қаласының әлеуметтік-экономикалық дамуын үздіксіз өркендету көзделді. Осы жоспарды ойдағыдай жүзеге асыру үшін идеологиялық және ұйымдастырушылық жұмыстарын жоғары сатыға көтеру керек болды. Экономиканы көтерудің басты маңызы деп социалистік жарысты одан әрі өрістетуге күн тәртібіне қойылды. Социалистік жарыс-төртінші бесжылдық жоспарды жүзеге асыруға еңбекшілердің ең таяу уақыттың ішінде атқаруға тиісті игілікті жұмыстарының бағдарламасы болып табылады. Жеңіске жетудегі таңдаған даму моделінің дұрыстығын тілге тиек ете отырып, сталиндік партиялық насихат әміршіл-әкімшілік жүйенің мызғымастығын бұқара санасына үстемелей енгізе түсті. Еліміздің озат кәсіпорындары ұжымдарының бастамасы бойынша жаңа бес жылдық жоспарды орындау және асыра орындау жолындағы Бүкіл одақтың социалистік жарыс басталды. Еңбек өнімділігін одан әрі арттыруда социалистік жарыстың маңызы ерекше болды. 1950 жылдардан бастап Семей қаласының жеңіл өнеркәсібінің дамуына аса мән берілді. Осы кезде «Большевички Украины» және Володарский атындағы тігін фабрикаларын кеңейту қарастырылды. Сондай-ақ жылына жарты миллион шұлық шығарылатын шұлық фабрикасы мен жылына 650 мың метр мата өндіретін шұға комбинатын кеңейту белгіленді[12,с.4]. Семейдің

Володарский атындағы тігін фабрикасы жылдық жоспарын мерзімінен бұрын орындауға шақырған Қарағандыдағы «Ленинуголь» тресі көміршілерінің үлгісі мен социалистік жарысты кең өрістетті. 1951жылдың 24 қазанныңда 11 айлық өндірістік жоспардан тыс тағы бір миллион сомның өнімін шығаруға жаңадан міндеттеме қабылдады[13,с.3]. Семейдегі мақта иіру фабрикасының ұжымы жылдық жоспарды асыра орындаған стахановшылар Г.Попенко, В. Кузьмина, Е. Даниловалар нормаларын 115-130 пайызға артығымен қол жеткізгенін[80]. М.И.Калинин атындағы ет-консерві комбинатындағы озат жұмысшы Мария Тимошина өндірістік тапсырманы үнемі асырып орындап, күн сайын 5 мың консерві сауытын жасайтын көрсеткішін 8-9 мыңнан кем орындамаған[14,с.2]. Аяқ киім және киім тігетін комбинаттың жұмысшылары өзара социалистік жарысты кең өрістетіп, өндірістік өрлеу туғызады. Олар 20 күннің ішінде 997 сомның материалын үнемдеді. 1950 жылы былғары комбинатының 23бригадасы үздік сапа атағын алды[103,с.1]. Былғары комбинаты 1951 жылдың төрт айлық жоспары комбинаты 1951 жылдық төрт айлық жоспары комбинатты тұтас алғанда асыра орындап, жоспардан тыс 3 млн. 642 мың сомның өнімі шығарылды. Төрт айда жоспардан тыс 22 тонна қатты былғары, 24 мың қой терісі өңделді. 20 мыңнан астам тері бұйымдары жасалды[15,с.224]. Дүйсекенов, Әлиақпаров, Жолдыбаевтар күн сайын екі нормадан асыра орындап, мемлекетке 87 мың сом пайда келтірді[16,с.2]. Комбинаттың өнім сапасы бұрынғыға қарағанда жақсарып, жұмысты ұйымдастыру мен өнімді шығару біршама өсті. Нәтижесінде былғары комбинаты 16 тонна шикізат пен 1 миллион сом үнемдеді. 1950 жылдың қаңтарында қала бойынша үздік 343 бригада жұмыс істесе, 1954 жылы бригада да 4556 жұмысшы болды[17,с.1]. Бесжылдық жоспарды уақытынан бұрын орындау үшін ұйымдастырылған социалистік жарысқа алғаш болып қолдау көрсеткендер Володарский атындағы фабрика, аяқ киім, мата игеру, шұлық, «Большевичка Украины» фабрикалары мен кеме жасау заводы, ұн комбинаттары еді. 1954-1955 жылдары бұл кәсіпорындардың ұжымдары бүкіл одақтық және облыстық социалистік жарыстарда бірнеше рет жеңімпаз атанып, қызыл туды жеңіп алып, сыйлықтармен марапаталады. Соғыстан кейінгі жылдардағы есептік көрсеткіштерде Семейдегі өнеркәсіптер жоспардың 91,9 % пайызын ғана орындаған.

1955 жылы қаладағы өнеркәсіптердің өндірістік жоспары 106,2% пайызға орындалып жағдайы өзгереді. 1954 жылға қарағанда өнім 219,5 млн. сом көбірек өндірілген[18,с.23]. Аталмыш кезеңдерде кәсіпорындарда арнайы техникалық білімі бар мамандар жетіспеді, сондықтан жас мамандарды жоғары оқу орындарына және арнаулы білім алуға техникумдарға сырттай білім алуға жіберіліп отырған. Осы кезеңдерде жұмысшылардың да білімін көтеруді арнайы жоспарға сай өткізіп отырған. Мысалы, алғашқы жүн өңдеу фабрикасы 1955 жылы жұмысшылардың біліктілігін көтеруден жылы жұмысшылардың біліктілігін көтеруден 340 адам өткізсе, жеке дайындықтан 64 адам өткен[19,с.35]. 1959 жылы Семейдің өнеркәсіптерінің жоспары мезгілінен бұрын орындалып, жоспардан тыс шығарылған өнім 215 млн. сомды құрады[20,с.4]. Кәсіпорындардың арасынан Семейдегі осы кезеңдегі өнімді шығарды арттырған кәсіпорындар: ет консерві комбинаты, аяқ киім фабрикасы және олар осы аймақтағы ең ірілері еді. Зерттеліп отырған кезеңдегі Семейдің экономикалық дамуы өнеркәсіптің «Б» тобының даму есебінен яғни, тамақ және жеңіл өнеркәсібінен өсті.

1955 жылы жағдай біршама өзгерді және қалалық өнеркәсіп өндірістік жоспарды 106,2%-ға орындады. Бұл көрсеткішке Өскемен қаласымен өзара бәсекелестіктің нәтижесінде қол жеткізілді. 1955 жылы қалалық өндірістік кәсіпорындар 1954 жылға қарағанда 219,5 млн.руб. артық өнім өндірді. Өндірістің өсуі жоспарлық көрсеткіштен 3,1%-ға асып түсіп, 15,1%-ды құрады. Одан арғы Семей қаласының өнеркәсіптік өндірісінің өсу қарқыны біраз төмендеді, дегенмен біршама тұрақталына бастады. 1959 жылы Семейдегі өнеркәсіптік жоспар мезгілінен бұрын орындалып, жоспардан тыс 215 млн.руб. өнім артығымен өндірілді, және оның басым көпшілігін кеңестік өнеркәсіптік кәсіпорындар өндірді[21,с.19]. Шығарылатын өнім санының өсуіне септігін тигізген кәсіпорындардың ішінде, ең алдымен Семей қаласындағы басты кәсіпорын ет-консерві комбинатын атап өтуге болады, сондай-ақ аяқ-киім фабрикасы да елеулі орын атқарды. Алдағы уақытта завод өнім шығару

көлемін ұлғайтуды және жұмыс орнын өсіруді мақсат етіп отыр. Әрбір өндірістік кәсіпорынның құрылып, қалыптасу кезеңі, өз тарихы болады. Бұл заводтың тарихы да 19 ғасырдың аяғына қарай, 1882 жылы П.Плещеев деген жергілікті көпестің ұйымдастырған арақ-шарап өндірісінен басталады. Ол сол кездегі бүкіл Шығыс өңірін, Орта Азия өлкесін ішімдіктің көп түрімен қамтамасыз етіп келген ірі кәсіпорын болған. «Ерофеевич», «Перцовка», «Зубровка», «Перцова», «Қызылгүл» тұнбалары шығарыла бастады. Жоғарыда аталған сапалы ішімдік түрлерінен өзге «Посольская», «Золотое кольцо», «Старорусская» арақ түрлерін «Қазақстандық» бальзамын, «Ертіс» тұнбасын шығарады[22,с.180]. 1951 жылы комбинат тарихында елеулі орын алады. Кәсіпорынның жанынан ТЭЦ–2 салынып, көптеген аса маңызды цехтар іске қосылды және теріні дайындауда жоғары көрсеткішке қол жетті. Егер тарихқа үңілсек, көпес Плещеевтің жартылай жертөле үйінде ораналқан шағын өндірістен бастау алған. Содан бері осы шағын өндіріс кешегі Кеңес үкіметінің алғашқы жылдарынан бастап қанат жая бастады.

Осы жылдары жеңіл өнеркәсіп өндірісі аса ірі болды. Мысалы, «Большевичка» акционерлік қоғам болып жабдықталған өнеркәсіп жылына 6000 жейде, ал «Сенім» АҚ таза жіпті 20 мың тонна, шұға бірлестігі «Ақжол» АҚ - 5000 т. жүннен жіп иіріп, қысқы тоқыма киім фабрикасы «Тоқыма» АҚ - 6000 тоқыма бұйымдарын шығарды. Аяқ-киім фабрикасы «Софи» АҚ-5000 пардан жоғары сапалы аяқ киім шығарады.

Осылайша, 1950- 90-шы жылдардың соңына қарай Семей облысында көптеген ірі өндірістік кәсіпорындар бой көтерді. Тек республика ғана емес, бүкіл одақтық маңызы бар түсті металлургия мен азық-түлік өндірісінің орталығына айналды. Осы кезеңдерде аумақтық еңбек бөлінісі құрылып, Семей мен Шығыс Қазақстан облысының мамандандырылған бағыт-бағдары анықталды. Дәл осы еңбек бөлінісі мен мамандандырылу процесі Семей облысының экономикалық маңыздылығының төмендеп, бұрынғы екі облыстың бір Шығыс Қазақстан облысы болып бірігуіне әкеліп соқтырды.

Пайдаланаған әдебиеттер тізімі

1. Шипунова, Н.И. Он айлық жоспар 15 октябрьге // Семей таңы. - 1970. - №254-Б.3.
2. ШҚО ҚЗТҚО 1209-к., 1-т., 114-іс, 76-п
3. Нұғманбекова, Р. «Силикат» – құрылыстың іргетасы // Дидар. – 2002. – 22 маусым. – 2 б.

4. Ғалымбекқызы, Ш. Қала басшысы – ”Силикат” ЖШС-де // Ертіс өңірі . – 2012. – 11 қаңтар. – 3 б.
5. ШҚО ҚЗТҚО 1209-қ., 1-т., 114-іс, 81-п
6. ШҚО ҚЗТҚО (II) 7-қ., 22-т., 1-іс., 156-пар
7. ШҚО ҚЗТҚО 612-қ., 5-т., 188-іс, 31-п
8. ШҚО ҚЗТҚО 612-қ., 5-т., 188-іс, 43-п
9. ҚРОМА 1479-қ. 1-т, 2232-іс, 4-п.
10. Анисимов, С., Бутлер Г. Семипалатинску 250 лет. Алма-Ата «Казakhstan», 1968. -156 с.
11. ҚРОМА 1982-қ, 1-т, 32-іс, 19-п.
12. ҚРОМА 1479-қ. 1-т, 2232-іс, 4-п.
13. Шафиев, К.Мерекеге табыспен келеміз // Екпінді 1951 ж. 27 қазан. № 112.Б.3.
14. Жағпарова, Ф. Өндірістегі озат әйелдер // Екпінді 1951 ж. 30 желтоқсан. № 257.Б.2.
15. История городов Казахстана: Семипалатинск. Алма-Ата; наука, 1984-224с.
16. Бутин, В. Біздің тарту// Екпінді 1951ж. 1 мамыр.- № 85.-Б.2.
17. Ел бірлігі // Семей таңы 1977ж. 7 қыркүйек.-№ .-Б.1.
18. ШҚО ҚЗТҚО (II) 103-қ., 1-т., 258-іс, 23-пар.
19. ШҚО ҚЗТҚО 1399-қ, 1-т, 233-іс, 35-п.
20. ШҚО ҚЗТҚО 1399-қ, 1-т, 330-іс, 4-п.
21. ҚРОМА 1982-қ, 1-т, 32-іс, 19-п.
22. Касымбаев, Ж.К. Города Восточного Казахстана в 1861- 1917 г.г.: Социально-экономический аспект. Алматы: Ғылым, 1990. -180 с.;

Байгапанова Айгуль Болатовна

Лауазымы: Докторант, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей қ.

Пошталық мекен жайы: 071411, Қазақстан Республикасы, Семей қаласы, Восточный правый 4208

Ұялы тел: + 7778 937 2275

Адилбаева Айгуль Сериккановна

Лауазымы: тарих ғылымдарының докторы Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей қ.

Пошталық мекен жайы: 071411 Қазақстан Республикасы, Семей қаласы г.Семей Ибраева 145-12

Ұялы тел: 87756235007

1950-1990 жылдардағы Семейдегі өнеркәсіптердің даму ерекшеліктері

Байгапанова Айгуль Болатовна

Должность: докторант, Казахский гуманитарно-юридический инновационный университет, г.Семей

Почтовый адрес: 071411 Республика Казахстан, г. Семей, ул. Восточный правый 4208

Сот тел: + 7778 937 2275

Адилбаева Айгуль Сериккановна

Должность: доктор исторических наук, Казахский гуманитарно-юридический инновационный университет, г.Семей

Почтовый адрес: 071411 Республика Казахстан, г. Семей, ул. г.Семей Ибраева 145-12

Сот тел: 87756235007

Особенности промышленного развития в Семипалатинске в 1950-1990 гг.

Baigapanova Aigul Bolatovna

Position: Doctoral student, Kazakh Humanitarian Juridical Innovative University, Semey city

Mailing address: 071411 Republic of Kazakhstan, g. Semey, str. East right 4208

Mob.phone: + 7778 937 2275

Adilbaeva Aigul Serikkanovna

Position: Doctor of Historical Science, Kazakh Humanitarian Juridical Innovative University, Semey city

Mailing address: 071411 Republic of Kazakhstan, g. Semey, str.

Mob.phone: 87756235007

Features of industrial development in Semipalatinsk in 1950-1990